

Для кожного, хто цікавиться історією, зокрема церковною, напевно, доводилося чути ім'я єпископа Кирила Терлецького. Він залишив помітний слід в історії нашого народу. В історії Волині та Пінщини, й окремо Зарічненщини. Окрім нього на Пінщині значну роль в суспільно – політичному житті регіону відігравали й інші представники роду Терлецьких. Відрадно відмітити те, що кілька століть, починаючи із 17 і аж до 1939 року, більшість із знатних представників роду Терлецьких проживала в селах нашого району. Коли з'явилися Терлецькі на Пінщині достеменно не відомо, але, напевно, задовго до тих часів, коли найвідоміший в історії роду чоловік обійняв високу церковну посаду. Сучасний дослідник родоводу Терлецького Леонід Тимошенко у своїй науковій статті «Кирило Терлецький: родовід і початок духовної кар'єри» виносить ідею, що Терлецькі походять із села Терли на Старосамбірщині, і один із предків Кирила, прадід Мартин, у свій час переїхав на Пінщину. Згадуваний дослідник у своїй праці вказує, що час, місце і рік народження Кирила не відомі. Не зустрічаємо таких відомостей й у інших дослідників біографії єпископа, маємо лише узагальнене посилення, що народився він на Пінщині і мав брата Яроша, із кот-

КИРИЛО ТЕРЛЕЦЬКИЙ І ЙОГО СПАДЩИНА НА ПОЛІССІ

і усій його родині за унію із римською курією. Було розграбовано дім Кирила в Пінську, за який він пізніше довго судився. У 1604 році, тобто через вісім років після розорення свого маєтку у Дубої, Ярош Терлецький купує у Павла Дорогостайського маєток в селі Річиця і цим самим започатковує більш ніж трьохсотлітнє господарювання в Річиці і на теренах нашого району Терлецьких. Закінчилось воно восени 1939 року із встановленням радянської влади на Пінським Поліссі. Існують й інші відомості, що Річицю у власність купляв не Ярош, а сам Кирило, а потім передав село у спадщину для брата, зробивши відповідний запис у заповіті перед смертю. Із давніх актів дізнаємось, що Кирило розбудував у Річиці двір, та збудував церкву, ймовірно ту, яка достояла до лихих років радянської атеїстичної пропаганди і було зруйнована. На час вход-

забитого Мініхауза. У результаті судового позову був виданий декрет, яким було засуджено Миколая і Стефана Терлецьких до смертної кари. Миколай був страчений 1792 року в Пінську, а Стефан врятувався втечею в чужі володіння. Крім смертного вироку Терлецьким, на сторону Мініхауза, було присуджено грошову компенсацію із сіл Морочне Перекалля і Привітівка в кілька тисяч злотих. Попри жадібність до збагачення, брати Терлецькі на Зарічненщині, їхні наступники, берегли християнську віру. У Рівненському обласному краєзнавчому музеї зберігаються унікальні ікони Христа Пантократора візантійського письма, та Покрова Божої Матері. Їх у музей було вилучено на початку 1980 років із старої церкви села Річиця. Походження ікон, і яким чином вони потрапили до Річицької церкви, достеменно невідоме. Але зваживши на мистецьку цін-

рим усе життя був в доброзичливих і тісних родинних стосунках. Родинним маєтком Терлецьких вважають село Почапово біля Пінська, але мали вони на Пінщині у володінні містечко Мотоль, села Дубой, Гридковичі, Пярковичі, Оточиці, Річицю та Телковичі. Два останні села межують між собою через річку Стир і є селами нашого українського Полісся. Ще задовго до церковного архієрейського служіння, Кирило, будучи світською людиною, вельможу, мав між іншим і великі маєтності у самому Пінську. Після заміжжя дочки Ганни, поріднився із представником іншого шляхетного роду - Іваном Велятицьким, пінським земським писарем. Після смерті ще у молодому віці дружини, прийняв архієрейський сан і обійняв Пінську православну кафедру у 1576 році. Тому маєтності Кирила збільшилися за рахунок приписних до єпископії сіл і земель. Згодом, 1585 року Кирило стає єпископом Луцьким і Острожським, тим самим займаючи одну із найбільших православних кафедр у тогочасній Речі Посполитій. Але після підписання Берестейської унії 1596 року володіння Кирила на Пінщині зазнали грабежів, як і від простих селян, так і від козаків Северина Наливайка, котрі на той рік якраз і простували крізь Пінщину. До того ж не тільки владичні маєтності постраждали, але і помістя брата Яроша у селах Оточиці й Дубой. Ймовірно, що таким чином козак Наливайка помстилися Кирилу

ження Яроша по смерті Кирила у володіння Річицею, 1607 року у селі вже була церква і три млини, що показувало на значну господарську розвиненість села. У праці польського історика Романа Горошкевича «Традиції землі Пінської», виданої у 1935 році в Варшаві, із замітки про Річицю дізнаємось, що вже на середину сімнадцятого століття Богуміла Терлецька, дружина пінського старости Андрія Терлецького, мала у володінні аж 19 сіл в Пінським повіті, серед них бачимо й наші Перекалля, Привітівку та Вульку Річицьку (Новорічицю).

У розширенні своїх володінь Терлецькі не гребували нічим, навіть розбоєм. У другій половині 18 століття вони вдаються до авантюрих дій. Та таких, що про них століттям пізніше згадують навіть в енциклопедичному виданні «Словник географічний воеводства Польського», укладеному в Варшаві 1885 року, том 8. Із цього джерела читаємо, що серед Терлецьких у другій половині 18 століття прославилися своїми авантюрих поступками Миколай, сини його Йозеф і Анджей, і брат Миколая Стефан Терлецькі. Причиною їхніх авантюрих дій було ухвалення 1775 році конституції розмежування земель між Морочно і сусідньою Локницею. Після чого Терлецькі почали сваритися зі своїм родичем Єжи Мініхаузом. Останнього вони в 1791 році жорстоко замордували. Ця справа розглядалася перед трибуналом завдяки позовам родичів

ність святинь і їх давній вік, а це на думку дослідників церковного іконопису 15 століття, і те, що такі ікони, як правило, знаходилися й прикрашали кафедральні храми, або великі монастирі, робимо своє припущення, що без участі Терлецьких тут не обійшлося. І таке припущення цілком вірогідне, зваживши на те, що владика Кирило, згідно тестаменту 1607 року, фігурує як будівничий та фундатор церкви у Річиці. А фондуші владичні на той час були дороговартісні в матеріальному, та цінні в мистецькому плані. Цікаво й інше, по смерті владики, згідно заповіту, половина церковних книг та начиння із Річицької церкви мали перейти соборній церкві у Луцьку. Значить за життя владика щедро обдаровував цю збудовану ним поліську святиню. Відомо із слів старожилих села, що за роки радянської влади із Річицької церкви було вилучено і ще ряд цінних старовинних ікон 15-16 століття, аналогів яких у інших церквах району не було й немає. А останньою церковною річчю, яка не так давно зникла із церкви, був антиминос (напрестольний плат із зображенням покладання Ісуса Христа в гроб, на котрім звершується літургія), датований, за словами тих, хто його бачив, теж 16 століттям. Цікаво, що антиминос дається в церкву єпископом при освяченні церкви, і ним же на ньому робиться відповідний запис: ким і коли виданий.

Павло Дубінець